

Toerisme in het Heuvelland

De geschiedenis van het toerisme in Schin op Geul is niet los te zien van de ontwikkelingen in heel Zuid-Limburg, en meer speciaal in het Zuid-Limburgse Heuvelland. Over de beginjaren van het toerisme in Zuid-Limburg is relatief weinig bekend. Veel publicaties zijn er niet, en die er zijn beperken zich voornamelijk tot het stadje Valkenburg – weliswaar het centrum van toeristisch Limburg, maar niet het exclusieve reisdoel. De twee artikelen 'Neêrlands lustwarand. De ontwikkeling van het toerisme in het Geuldal' in de jaarboeken 2001 en 2002 van de Stichting Historische en Heemkundige Studies in en rond het Geuldal geven met name omtrent het wel en wee in Valkenburg veel informatie (auteurs: Jan G.M. Notten, J.F. Rudolf Philips en Rob P.W.J.M. van der Heijden). Dan is er nog het 'Gedenkboek bij het veertigjarig bestaan der vereniging 'Het Geuldal' te Valkenburg' (1925, Th. Dorren) en de extra bijlage bij het tijdschrift Geulrand van januari 1985 bij gelegenheid van het honderdjarig bestaan van deze VVV. Verder is men hoofdzakelijk aangewezen op losse artikelen in kranten en tijdschriften. Maar ook die gaan grotendeels alleen maar over Valkenburg; informatie over de andere plaatsen in de regio is hooguit fragmentarisch, terwijl toch al vroeg van enige uitstraling buiten het stadje sprake was. Jan Notten noteert: *"Met name de ontstaansgeschiedenis van het toerisme in de kleine centra kan gezien de beperktheid van de beschikbare gegevens waarschijnlijk nog bijgesteld worden."*

De eerste gasten

De eerste sporen van wat we nu toerisme noemen (= reizen als ontspanning en met het doel om bezienswaardigheden of bekende plaatsen te bezoeken) worden in Zuid-Limburg zichtbaar rond 1840. In dat jaar werd Zuid-Limburg weer onder Nederlandse staatsgezag geplaatst. Dit overigens zeer tot ongenoegen van de meerderheid van de Limburgse bevolking, die zich beter in België thuis voelde. Uit de nieuwe staatsindeling vloeit echter een onverwacht voordeel voort: Zuid-Limburg wordt nu gezien als een stukje buitenland in eigen land. Tot 1830 maakten de Ardennen deel uit van het toen nog ongesplijste Koninkrijk der Nederlanden, en die streek was voor de potentiële 'Hollandse' toeristen een veel interessanter natuurgebied dan het kleinschalige mergelland. Na 1840 - België met de Ardennen is dan echt buitenland en daardoor minder in beeld – verschuift de aandacht naar het Geuldal als een on-Hollandse regio met pittoreske dorpjes, kastelen, kerken en boerderijen. En, zoals in veel toeristische lectuur te lezen valt: er wonen vriendelijke mensen.

Toerisme in het midden van de 19^e eeuw was tamelijk elitair. De eerste gasten in Valkenburg zijn welvarende mensen: gepensioneerde generaals en medici, van het leven genietende adellijke vakantiegangers, zakenlieden in ruste en

een enkele rijke weduwe. Vakantie en reizen zijn dan nog het voorrecht van de rijken. De arbeider van toen heeft nauwelijks vrije dagen en weinig geld. De eerste notities over vakantiegangers in Valkenburg stammen uit 1848. In het Aardrijkskundig woordenboek van dat jaar heet Valkenburg *“een vlek, in een dal, schilderachtig gelegen, waardoor het veelvuldig door vreemdelingen bezocht wordt”*. Maar in de omliggende plaatsen is nog geen spoor van vreemdelingenverkeer te bekennen.

De verbinding met het westen van Nederland

Toerisme in het Geuldal kon pas tot ontwikkeling komen nadat de (spoor)verbinding met het westen van het land het reizen makkelijker maakte. Weliswaar was de spoorlijn Maastricht - Aken in 1853 gereed, en drie jaar later Maastricht - Hasselt, maar daarmee was alleen een rechtstreekse aansluiting op het Belgische spoorweginet een feit. Luik - Maastricht kwam in 1861, Maastricht - Venlo in 1865, een jaar later werd de verbinding doorgetrokken naar Eindhoven. Desalniettemin liep de spoorweg naar de Randstad nog lang over Nijmegen en Arnhem. Pas in 1871 kwam na de aanleg van de Moerdijkbrug een comfortabele verbinding tot stand met het westen van het land. In alle geschriften over de ontwikkeling van het toeristenoord Valkenburg wordt de ontsluiting door deze spoorwegverbinding genoemd als een gebeurtenis met verstreckende gevolgen.

Valkenburg-expres (1969)

Dat wil niet zeggen dat het meteen storm liep in Valkenburg of omgeving. In 1895 schreef H. Witte (Eigen Haard): *“Maar was deze heerlijke op vele plaatsen idyllische streek nu ook door en voor Noord-Nederlanders ontdekt en beschreven, toch bleven het aanvankelijk bijna alleen Duitsers en Belgen die haar bezochten. In het laatste tiental jaren echter werd dit anders en nu ziet men er ook bezoekers van andere nationaliteiten. Valkenburg is tegenwoordig een echt Nederlands ‘Kurort’ geworden, waar het Nederlandse element de hoofdtoon voert zonder door anderen beheerst of opzij gedrongen te worden.”* Valkenburg bleef in de loop der jaren vooral een vakantiedoel voor de Nederlanders, al is het publiek natuurlijk in de loop van de tijd toch meer en meer gevarieerd geworden. Sedert de jaren tachtig van de vorige eeuw hebben overigens de marketingactiviteiten van een aantal Valkenburgse ondernemers aan de andere kant van de Noordzee ongewoon succes. De grote instroom van Engelse bezoekers in bepaalde gedeelten van het jaar is opvallend.

De eerste wandelgidsen voor Zuid-Limburg

In die dagen verschenen ook de eerste toeristische (wandel)gidsen in een wat grotere oplage. Het lezen daarvan maakt duidelijk dat er in onze omgeving heel wat veranderd is. Wat te denken van een opmerking als *“Uit een geneeskundig oogpunt is geen plekje in Nederland boven de Geulstreek te verkiezen”*. (‘Langs de Geul, schetsen uit Limburg’, J. Hobbel, 1886, uitgave Drukkerij M. Alberts Gulpen). Uit dezelfde gids: *“Men is hier zeer voorkomend en geen ingezetene zal u ongegroet laten voorbijgaan.”* Heerlen is *“mogelijk het fraaiste dorp van geheel Limburg. De bevolking gaat door voor slim, zelfs sluw en geraffineerd”*. Over onze Keutenberg: *“De buurt zelf is zeer onbeduidend en verre van zindelijk. De wandeling er heen is echter lief.”*

Er zijn, behalve de schetsen van Hobbel, nog enkele andere wandelgidsen te vinden, bijvoorbeeld ‘In en om Valkenburg. Fauquemont. Wandelgids voor Valkenburg’s omstreken’ van H. Witte, tweede druk, 1890 en ‘Reis- en wandelgids voor Valkenburg, Geul- en Gulpdal’, uitgave Joseph Crolla, die aan het einde van de twintiger jaren van de vorige eeuw aan de veertiende druk toe was). Deze wandelgidsen hebben een grote rol gespeeld bij de spreiding van het toeristisch bezoek over de omgeving. De schrijvers putten zich uit in lof over het fraaie natuurschoon in dit voor velen onbekende uiterste hoekje van ons land. Nemen we de gids van Crolla over de Geulvallei: *“Het is een landschap zoo vol poëzie, zoo verrukkelijk schoon daar in Limburgs Zuiden, tussen Maastricht en Aken, als er geen tweede in ons land aangewezen kan worden. De bergketen, die het aan eene zijde begrenst, draagt op zijn vruchtbare kruin en groene helling bevallige dorpjes, slanke torens van kerken en*

kasteelen, ginds welige akkers en dichte wouden en biedt bij elken schakel de schoonste gezichtspunten, de prachtigste panorama's."

Voorzieningen voor toeristen in de negentiende eeuw

Tegen het einde van de negentiende eeuw was er in Zuid-Limburg sprake van een bescheiden toeristenaccommodatie: kleine hotels, pensions en kamerverhuur bij particulieren, met Valkenburg als middelpunt. Daar stonden toen al sinds enkele tientallen jaren gerenommeerde hotels met de l'Empereur in de Grote Straat en het Bourgondisch Kruis (later Croix de Bourgogne) tegenover het Spaans leenhof voorop. In 1892 opende het Kurhaus 'Huis ter Geul' - nu Parkhotel Rooding - met tachtig kamers, *"elk met een eigen schoorsteenaansluiting, een lift met stoomtractie, een prachtige eetzaal, een leeszaal, een muziekzaal, een schitterend park dat 's avonds verlicht wordt, gelegenheid om tennis te spelen en cricket"*.

Voor geïnteresseerden bevat eerder genoemde uitgave van Geulrand, waaruit dit citaat, belangwekkende lektuur over de oude hotels in het toeristenstadje. Over huisvesting in kleine pensions en bij particulieren nemen wij de gids van Hobbel weer ter hand: *"Ook bij particulieren kan men inwoning bekomen; dit munt echter in den regel niet bijzonder uit. De middagmaaltijd bevat bij particulieren slechts hoogst zelden, en wie aan de Hollandsche reinheid hecht gaat liever in een hôtei."*

Buiten Valkenburg waren de logiesvoorzieningen nog redelijk miniem, hoewel Gulpen in 1886 al enige keus bood: Hotel à la Couronne (of de Kroon), Hotel au Cheval Blanc, *"terwijl nog tal van logementen hun diensten aanbieden. De keus is moeilijk, want hôteis zoals Valkenburg die bezit en die in elk opzicht voor den vreemdeling geriefelijk zijn, vindt men hier helaas niet"* (Hobbel). In een voetnoot noemt hij de mogelijkheid van overnachting bij particulieren. Elders worden ook genoemd Café Logement Meerten (1898), Hotel de la Poste, en tot 1909 komen nog daarbij Hotel Belge en Hotel du Limbourg. Meerssen kende sinds 1891 Hotel Koningin Emma. In de jaren twintig is er nog enige uitbreiding: Hotel Heiligers in Wylre en Hotel Zur Stadt in Simpelveld.

Het eerste toerisme in Schin op Geul

Uit enkele incidentele stukken valt af te leiden dat ook in Schin op Geul al vroeg enig aanbod van verblijfsmogelijkheden was. Zo verleenden Gedeputeerde Staten in 1910 aan A. Willems, logement- en verlofhouder annex koopman een logementvergunning voor het perceel A 14 in de kom van het dorp. Dit logementcafé van Willems lag aan de brug over de Geul in wat nu de Tolhuisstraat heet. De wandelgids van Witte spreekt in 1890 van *"het eenvoudige maar zindelijke café"*. Deze vergunning werd in 1920 weer ingetrokken.

3. Naar Schin-op-Geul en over Oud-Valkenburg terug.

Volgt de *Oosterygats* tot aan de drie beelden. Hier gekomen, blijft ge rechtuit gaau over een pad, nu en dan steil klimmende, langs de Geul, dat U in tien minuten aan de dorpskerk van *Schin* voert. Tegenover de kerk staat ge rechts den grooten weg af, die U over de Geulbrug (alwaar ge ook aan twee rechterhand het smalle paadje door de weiden kunt volgen) eerst te *Strucht* en daarna te *Oud-Valkenburg* brengt, om vervolgens langs kerk en kerkhof van het dorpje naar huis terug te keeren.

Op deze wandeling is ruimschoots gelegenheid om een of andere veroversching te gebruiken. Te Schin-op-Geul in de cafés *Stevens* en *Hollanders-Janssen* en te Oud-Valkenburg in het café „de *Geulvaller*“.

4. Door het Biebosch naar het Sint-Jansboschdaal en door de *Oosterygats* terug.

Vangt de wandeling aan als bij VII aangewezen is en volgt de aanwijzingen tot waar op de hoogvlakten de paden elkander kruisen. In plaats van nu zuid-oostwaarts afgedalen, gaat ge recht voor U uit door de bouwlanden tot ge voor het *Sint-Jansboschdaal* zijt gekomen, dat in de diepte schildersachtig voor U ligt. Langs een hier aanwezig smal pad daalt ge naar beneden en ziet ter rechterzijde een door de natuur gevormden trap. Langs dezen daalt ge nog dieper af en bevindt U dan in het *Sint-Jansboschdaal*. Staat links af, om bank n° 44 te vinden. Uit het dal gekomen, volgt ge den weg die U in de richting van Oud-Valkenburg leidt. Loopt nu de becaan-aaan van het kasteel *Schulden* door en keert zoo door de *Oosterygats* terug.

Chocolade „A. Driessen“.

5. Over Koutenberg en de bron naar Wyllé en van daar per spoor terug.

Men ga de Birkelpoort uit en volg door *Oud-Valkenburg* den kiezelveeg tot *Strucht*. Bij de smidse aldaar verlaat men den grooten weg en volgt den buntweg rechts. Men wendt spoedig met een scherp bocht rechts en komt dan aan den Geulbeezem vooibij. Men doet het beste van hier naar het pad van *Koutenberg* te vragen. Boven gekomen in het gehucht van dien naam, leidt een voerpad stel den berg af en brengt aan eene bron van sterke werking; de *Gronsveldput*. Heerlijker water komt zelden voor. Van hier zet men of over *Slootheden*, of langs het zg. *Kerpad* de wandeling voort tot *Wyllé* om van daar per trein omstreeks 9 uur naar Valkenburg terug te keeren.

De af te leggen afstand is ruim 6½ kilometer.

Wyllé heeft weinig merkwaardigs. Het dorpje met eene prachtige ligging in de Geulvallei vertoont een welverandert uitzicht. De betrekkelijk nieuwe kerk ligt op eene hoogte. Met zeer twijfelachtigen uitslag leest de bouwmeester in dit gebouw den griekseken stijl nagebootst terwyl de mageren torenspits een veel te zwaren appel draagt. Het door Watergraafdam ingesloten, ter rechterhand van den weg naar Gulpden gelegen

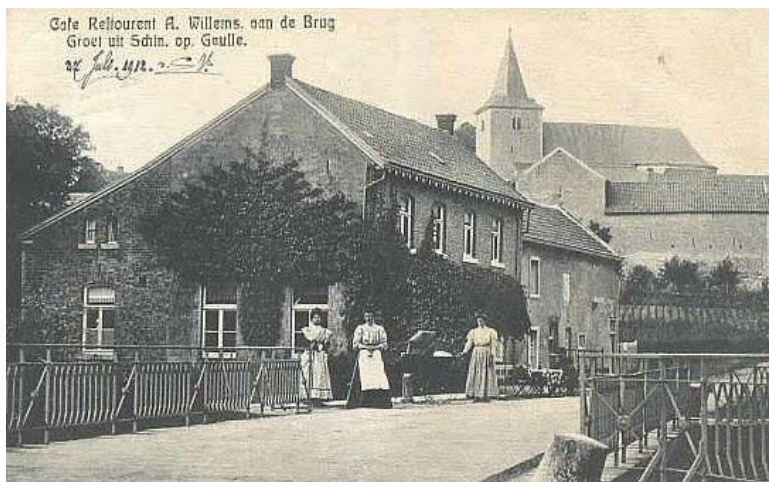
kasteel daerrecht uit den aanvang der zestiende eeuw en was de residentie der vorstelijke dorpsheeren. Later behoorde het de familie Kerens de Wyllé, en thans den heer Stevens.

Reeds in de elfte eeuw was Wyllé eene vrijle rijksleeningheid. In 1562 werd het zelfstandig parochie. Als rijksleeningheid was er vroothen Duitse taal in kerk en school verplichtend.

Cacao „A. Driessen“.

In 1914 vroeg Jan Willem Weerts, schoenmaker en verlofhouder in Strucht, een vergunning voor het schenken van sterke drank, met de bemerking dat deze drank alleen voor logeergasten bedoeld was.

En in 1912 trokken Gedeputeerde Staten de logementvergunning in van ene A. de Liège in Strucht. In het gemeentearchief van Wijlre is te vinden, dat op 20 december 1904 een logementvergunning werd gevraagd voor de verkoop van sterke drank in het klein aan logeergasten door Léon Beckers, daglooner, voor het perceel kadastraal bekend, gemeente Wijlre, sectie D, no. 1835, gelegen Provinciale weg no. 111.

Witte beperkt zich in zijn gids verder tot een wandeling uit Valkenburg richting Schin op Geul: over de Schaesberg met natuurlijk de kluis en langs Oud – Valkenburg weer terug. Over het natuurschoon in het eerste deel van de tocht is de schrijver enthousiast, maar de grote weg door Strucht kan hem minder bekoren (*"veel bijzonders levert deze weg niet op"*) en hij klaagt over de vele blinde muren aan de straatkant. In Oud Valkenburg heeft hij meer geluk: hij komt *"bij tol 1, het welbekende en door hen, die te Valkenburg verblijven, zeer gezochte café de 'Geul-Vallei' van J.J. Cruijen, alwaar 'Shoen Anneke', de niet onbevallige en stoere dochter des huizes, steeds het voornaamste aantrekingspunt is"*. Het is jammer dat er geen foto's in dit boekje staan. In de wandelgids van Crolla is een trip naar de Keutenberg en de Gronseleput opgenomen, *"een van Valkenburgs loonendste wandelingen"*.

Ook in de Nederlandse literatuur wordt toeristisch verblijf in ons dorp vermeld. Annie Romein-Verschoor (met haar man prof. Jan Romein een toonaangevende historica en schrijfster; zij publiceerden samen 'De lage landen bij de zee' en 'Erflaters van onze beschaving') noteert in haar boek 'Omzien in verwondering': *"Vanuit Arnhem vertrokken Jan en ik naar Limburg voor wat bedoeld was als een voetreisje vanuit Roermond, maar door het onwaarschijnlijk slechte weer kwamen we niet verder dan via Heerlen naar Schin op Geul. Daar maakten we wat wandelingen in regen en klei vanuit een dorpscafé met logeergelegenheid in een soort pronkkamer, waar inmaakpotten en heiligen onder stolpen om en om op de eikenhouten kasten stonden en waar Jan te vergeefs trachtte me te leren schaken."* Dat was in 1920.

Omvang van het toerisme

De toeristen die voor de eerste wereldoorlog het heuvelland bezochten, kwamen vooral voor natuurschoon en rust, waarbij het 'buitenlandse' karakter van het landschap grote aantrekkingskracht uitoefende. Het waren nog steeds op zijn minst gegoede burgers, die hier relatief lange tijd in de zomervakantie doorbrachten. Voor- en naseizoen waren onbekende begrippen.

Over de aantallen kan men alleen maar gissen. Dr. R. Philips heeft in de extra uitgave van Geulrand een poging gedaan om de omvang van het toeristenbezoek aan Valkenburg te bepalen. Daarvoor zijn geen eenduidige cijfers beschikbaar, en als deze er later wel zijn, b.v. van de kant van de gemeente, zijn ze niet betrouwbaar. De gemeente hanteerde in 1947 een foutmarge van 25 %, omdat veel ondernemers in de horeca liefst niet te veel aan de fiscus afdroegen. In een later rapport (1970) taxeerde de gemeente dat 36 % van het aantal overnachtingen niet gemeld werd en dat dit percentage in voor- en naseizoen nog hoger zou moeten zijn. Philips komt op basis van een aantal aannames (o.a. de aantallen bezoekers aan de gemeentegrot, de beddencapaciteit in de hotels) voor de jaren 1890 - 1895 op drie à vierduizend logeergasten in Valkenburg. Tegen het einde van de eeuw steeg dat getal naar zeventigduizend om vervolgens geleidelijk door te groeien naar ruimschoots het dubbele in de jaren dertig. Het Valkenburgse aandeel in de Nederlandse toeristenmarkt schat hij dan op 4 %.

Een zekere uitstraling naar de omgeving in het Geuldal ligt voor de hand maar deze is moeilijk te kwantificeren. In 1934 telde de ANWB in Valkenburg 810 hotelkamers, in Houthem 115, Meersen 36, Gulpen 29, Vaals 22, Epen 44, Simpelveld 10 en Bemelen 26. Deze accommodatie is slechts een fractie van het totaal, want niet geregistreerde hotels blijven onvermeld en het aantal kamers in pensions en particulieren is minstens even groot. Maar als we aannemen dat de getalsverhoudingen in de accommodaties te vertalen zijn in aantal-

len verblijfstoeristen, zouden we op basis van de schattingen van Philips in de jaren twintig kunnen uitgaan van vier à vijfduizend toeristen in het Geuldal buiten Valkenburg, dat toen zo'n twaalf tot vijftienduizend gasten logies bood.

Aard van het toerisme

In de jaren na de eerste wereldoorlog veranderde de aard van het bezoek geleidelijk onder invloed van de voortgaande uitbreiding en democratisering van toerisme en recreatie. Goedkope spoorkaartjes geven ook lagere inkomensgroepen de mogelijkheid Zuid-Limburg te bezoeken. De eerste klachten over het niveau van de vreemdelingen worden geuit. In een toeristisch centrum als Valkenburg zien we opvallende veranderingen in het ontspanningspatroon. De populaire bals champêtres van Walram's Harmonie op de ruïne leggen het af tegen dansavonden in het Pavillon. Het aanbod van evenementen en amusement vindt meer en meer op commerciële basis plaats en er komen publicaties over de schade die het intensieve recreatieverkeer toebrengt aan natuur, milieu en landschap. Naar onze huidige normen zal het wel meevallen, maar een trend is ingezet.

In de jaren dertig begon een nieuw type toerist de overhand te krijgen, niet langer de traditionele liefhebbers van natuurschoon en wandelingen, maar passieve gezelligheidszoekers met een andere dagindeling en een ander uitgavenpatroon. Zij bleven korter, zochten goedkopere mogelijkheden voor logies en gaven de voorkeur aan meer gewone vormen van vermaak. Terwijl de 'klassieke' toerist meer en meer uitweek naar het heuvelland, groeide Valkenburg naar een rol als uitgaanscentrum van betekenis. Het fenomeen van de touringcarreizen naar het nabije buitenland - Duitsland en Ardennen - maakt ook een sterke groei door. In de dertiger jaren begon in Schin op Geul het eerste pension in modernere snit.

Mevrouw Funcken-Tummers startte toen haar activiteiten als pensionhoudster. Zij kwam uit een horecafamilie. Het kampeerterrein van de A.J.C. aan de Gronseleput is aangelegd in 1932-1933.

Tweede wereldoorlog en daarna

In de jaren van de tweede wereldoorlog kwam het reguliere toerisme vrijwel tot stilstand - de mensen hadden wel wat anders aan hun hoofd - al verliep de bezetting voor het dorp redelijk rustig. Niettemin bleven ook in Schin op Geul de mogelijkheden tot logies overeind, bijvoorbeeld in de (voorgangers van) de huidige hotels Geulzicht en Salden. Bij Salden logeerde enige tijd de vijftienjarige Harry Mulisch, toen nog meer aspirant-chemicus dan schrijver, die daarover in 'Wenken voor de jongste dag' enkele, waarschijnlijk verzonnen, anekdotes verhaalt. Zo laat hij een boven Duitsland aangeschoten Bristol Blenheim al zijn bommen boven het dorp verliezen *"zodat de koeien ondersteboven in de bomen hingen en de huizen bepleisterd waren met löss"*. Wij vonden niemand die deze geschiedenis kon bevestigen.

Aardig is een brief aan zijn vader van 4 augustus 1942, gepubliceerd in 'Mijn getijdenboek'. Op briefpapier van 'Familie-pension Salden. Schin op Geul. Telef. 10' meldt hij dat hij al ongeveer honderd fossielen heeft gevonden en vraagt hij hem een boek van de bovenste plank van zijn boekenkast toe te zenden met daarbij het verzoek *"Leg dan alsjeblieft nog fl.2,- tussen de bladzijden, want ik moet de schoenmaker ook nog betalen"*. Hij bericht ook dat de café's nog echte koffie en thee serveren; consumpties kosten vijftien cent.

Na de bevrijding hernam het leven weer zijn normale loop en kwam het toerisme naar Zuid-Limburg weer op gang. Voor Schin op Geul, nu onderdeel van de gemeente Valkenburg, vinden we de eerste officiële overnachtingcijfers: in 1947 worden 1738 overnachtingen geregistreerd en blijken de pensions Bosch-Bemelmans, Funcken-Tummers, Salden en Siepers actief (gemeente-archief Valkenburg a/d Geul, archief Valkenburg-Houthem, nr. 4474).

In 1948 is al sprake van een stevige groei. De gemeente registreert 5.673 overnachtingen op 20 adressen in Schin op Geul. Dat lijkt al heel wat, maar op het Valkenburgse totaal van ruim 280.000 is het natuurlijk nog maar bescheiden. Naast de eerder genoemde vier zien we o.a. de pensions Geulzicht, Rozenhof, Moonen, Vliegen, Neven, van Liere, Muyrers, Schmets, Caubo, van Weersch, Pleijers, Savelberg-Schmets en Hölsgens. In 1949 zien we 6.836 boekingen, op een Valkenburgs totaal van 274.000 en in 1954 noteert de gemeente 16.046 overnachtingen in Schin op Geul. De hele gemeente komt dan uit op 265.000, wat zou betekenen dat de aantallen in Schin op Geul onevenredig sterk stijgen ten opzichte van een algemene terugval in Valkenburg. Maar welke waarde we hieraan moeten hechten? We hebben het al eerder gehad over de onbetrouwbaarheid van overnachtingcijfers.

Uit de namen van de pensions in 1954 valt af te leiden, dat het verstrekken van huisvesting aan de toerist een activiteit is die zich breed over het dorp uitstrekt. Hotel Geulzicht voert dan met 6.426 overnachtingen de lijst aan, gevolgd door hotel Funcken-Tummers en hotel Salden. Veel van de andere pensions werden geëxploiteerd door nog steeds vertrouwde namen: Bosch-Bemelmans, Siepers, Moonen, Vliegen, Neven, van Liere, Muyrers, Bemelmans, de Graaf, Huijds; en in Oud Valkenburg Lemmens en Willems.

Uit de aantallen overnachtingen per pension mag men concluderen, dat het doorgaans om neveninkomsten gaat. De man heeft zijn werk elders en de verzorging van de gasten is vooral de taak van de huisvrouw. Dat zal nog lang zo blijven, maar het begin van de groei van (toen nog) bedrijfjes is al duidelijk zichtbaar. In de jaren zestig/zeventig zal deze ontwikkeling zijn hoogtepunt bereiken. Dependances doen geleidelijk hun intree, waarvan sommigen zullen uitgroeien naar zelfstandige bedrijven.

Schin op Geul heeft, ook al in het begin van de jaren vijftig, last gehad van een soort Calimero-gevoel ten opzichte van Valkenburg. In een ingezonden brief (Land van Valkenburg, 8 december 1950) doet V. Slenter o.a. zijn beklag over de slechte toestand van de Graafstraat: *".....er komen duizenden mensen per trein in Schin op Geul aan, om dan verder wandelend naar de drie beeldjes of de kluis op de Schaelsberg te gaan; al deze mensen moeten dan door de Graafstraat.....dit is geen wandelweg maar een modderpoel"*. Hij besluit met: *"Voor de toeristen wordt in Valkenburg terecht veel gedaan, waarom ook hier niet ? Het is toch één gemeente en wij leveren het natuurschoon"*.

Frater Venantius, een eerwaarde toerist?

Schin op Geul werd langzaam een begrip in toeristisch Nederland. Het dorp kreeg zelfs landelijke bekendheid toen Frater Venantius uit Schin op Geul in 1963 live op TV verscheen bij het Grand Gala du Disque. Er circuleren enkele verhalen over manier waarop Wim Sonneveld aan plaats en thema zou zijn gekomen. Zo wordt verteld dat hij in die tijd een kort bezoek gebracht heeft aan hotel Geulzicht, waar het destijds populaire meisjeskoor Sweet Sixteen van Lex Karsemeijer logeerde. Dat bezoek zou hem op het spoor van de vrolijke frater gezet hebben. Maar of dat waar is? Weet ik veul, zeggen ze in Schin op Geul. Feit is in elk geval dat de geestelijke vader van Frater Venantius niet Wim Sonneveld is, maar tekstschrijver Michel van der Plas. Of deze ooit Schin op Geul bezocht heeft dan wel gewoon de mooie naam heeft gebruikt of misbruikt, dat weten we niet. Mocht iemand hier meer over kunnen vertellen, houden wij ons aanbevolen.

Fon Weusten
Wim Vanmeulebrouk
Frans Vanmeulebrouk

